





Verbouwing van een kleine Gelderse boerderij

# 'ZO'N PANDJE MAG NIET TE HARD SCHRIKKEN'



EIGENAAR EN TOEKOMSTIG BEWONER HERMAN PABBRUWE GAAT OMZICHTIG  
TE WERK BIJ DE RESTAURATIE VAN ZIJN EEUWENOUD BOERDERIJTJE IN HERNEN,  
HALF VERSCHOLEN IN HET FRAAIE GELDERSE LANDSCHAP. INGREPEN WORDEN  
TOT DE MEEST NOODZAKELIJKE BEPERKT.

Tekst | Theo van Oeffelt  
Fotografie | Robert Jan Stokman

Links | Ankerbalkgebinten vormen het skelet van de boerderij. Inzet | Directeur Nicole van Tienen van aannemersbedrijf B.F. van Tienen.



# Hallehuis- boerderij

Het hallehuis is een van oorsprong Saksische boerderij die voorkomt in Drenthe en Oost- en Midden-Nederland. Het boerderijtype ontstond in de Middeleeuwen en wordt gekenmerkt door een zware gebintconstructie. De extra grote zolderruimte bood ruimte voor de opslag van de oogst. De muren van het hallehuis staan om de houtconstructie heen, waardoor het een driebeukige indeling heeft. Het woongedeelte, de veestalling, de opslagplaats voor de oogst en de werkruimte zijn vaak onder één dak ondergebracht. Brede inrijdeuren in de achtergevel gaven toegang tot de deel. De stallen voor het vee lagen in de smalle zijbeuken. Deze boerderijen hadden meestal een potstal, waarbij de koeien op hun eigen mest staan. Een paar keer per jaar werd de stal leeggemaakt. De inhoud werd op het akkerbouwland als mest verstrooid.



Het liefst was Herman Pabbruwe er meteen ingetrokken, zoveel liefde voelt hij voor de boerderij waarvan de geschiedenis teruggaat tot begin negentiende eeuw. Maar de vele gaten in het dak, de slechte fundering en zorgelijk stemmende constructie lieten dat niet toe. En dus vroeg hij aannemersbedrijf B.F. van Tienen BV uit Nijmegen, erkend restauratiebedrijf en lid van de Vakgroep Restauratie, alleen dat te doen wat echt niet anders kan en al het oude in het zicht te laten. 'Een eeuwenoude boerderij mag je niet te hard laten schrikken van een verbouwing.'

## Wootrends

De boerderij, een gemeentelijk monument, is een hallehuis met een dwarsdeel. Dit in Nederland veel voorkomend boerderijtype heeft een laag neerhangend dak dat wordt gedragen door ankerbalkgebinten, houten onderdelen die de balken met elkaar verbinden en zo het skelet van de boerderij vormen. De boerderij is rond 1840 gebouwd op de plek waar eerst een houten bouwsel moet hebben gestaan. Voor de bouw werden oudere materialen en onderdelen gebruikt. Het tongewelf van de kelder is bijvoorbeeld gemetseld met stenen van oudere datum. Datzelfde geldt voor de gebinten.







# Waarborg voor kwaliteit

De Vakgroep Restauratie is de landelijke branchevereniging van erkende restauratiebouwbedrijven. De vierendertig leden nemen samen tweederde van de restauratiebouwproductie in ons land voor hun rekening, variërend van woonhuizen tot kerken en kastelen. De Vakgroep zet zich al bijna dertig jaar in voor het waarborgen van kwaliteit, innovatie, het behoud van ambachtelijk restauratievakmanschap en treedt op als belangenbehartiger en gesprekspartner binnen de restauratie- en monumentenwereld. De leden van de Vakgroep Restauratie voldoen aan strenge kwaliteitsnormen. Zie ook [www.vakgroeprestauratie.nl](http://www.vakgroeprestauratie.nl)



Linksboven | De glaspartij zorgt voor een prachtige daglichttoetreding. Linksmidden | De hallehuisboerderij verkeerde in deplorabele staat. Linksonder | De achtergevel met het nieuwe strodak. Boven | Een koperen dakgoot voert het hemelwater keurig af.

Begin twintigste eeuw is de boerderij flink verbouwd. De vergrote en nieuw aangebrachte ramen getuigen hiervan. Ook kreeg het voorhuis twee verschillende kamers en later een gang. De trend rond 1900 om de functies wonen, koken en slapen in afzonderlijke vertrekken onder te brengen, is ook in deze woning goed zichtbaar.

## Risico's elimineren

Samen met architect Adri Kuijter van het bureau Meijknecht Kuijter, stelde Nicole van Tienen het restauratieplan op. Nicole is de directeur van het bijna tweehonderd jaar oude aannemersbedrijf. 'Bij een restauratieplan is het elimineren van risico's heel belangrijk,' vertelt ze. 'Welke ingrepen zijn noodzakelijk en welke kunnen achterwege blijven, zonder dat we daarna voor verrassingen komen te staan.' Zo bleek dat de verdiepingsvloeren in constructief opzicht niet sterk genoeg waren en er een nieuwe, dubbele vloer moest komen. Voor een zeer slechte muur werd aan de binnenzijde een voorzetwand geplaatst, en op de bovenverdieping kwam een badkamer. De meest in het oog springende ingreep is de glaspartij tussen de staldeuren en de toekomstige woonkamer, die voor een prachtige inval van daglicht zorgt. Andere werkzaamheden zijn

louter technisch, zoals het vervangen en samenvoegen van een aantal spanten, die door verval en eerdere ingrepen uit elkaar waren getrokken. Ook wordt nu het regenwater, dat eerst vrijelijk naar beneden liep, via een koperen dakgoot afgevoerd. 'Geen zink maar koper, want zink wordt teveel aangetast door het riet op de kap,' legt Nicole uit.

## Onzichtbaar werk

Veel van het werk valt nauwelijks op. Zo werd de vloer van de deel er in zijn geheel uitgehaald om een betonnen ondervloer te kunnen storten, kreeg de voorkamer een oorspronkelijk ogende plankenvloer en werd de schouw in zijn originele vorm hersteld. De keuken is sowieso gebleven zoals die was, inclusief de open trap naar de kelder. 'Al zal daar ooit wel een deur moeten komen om valpartijen te voorkomen,' aldus de toekomstige bewoner. Ook het pleisterwerk van de gevels is teruggebracht tot zijn oorspronkelijke staat.

Eigenaar en aannemer benadrukken het belang van onderling samenspel en het vertrouwen over en weer. Van Tienen: 'Je moet van elkaar weten hoe je in zo'n restauratieproces staat en bijvoorbeeld niet te snel willen gaan. Dat proces is, zeker bij een pand als dit, heel belangrijk. Behoedzaamheid is geboden.' ■